

Sant Quirze de Pedret

Cercs

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: A la part sud del terme municipal, a l'àrea de Pedret, en el vessant de ponent del riu Llobregat.
Emplaçament accés a peu des del pont de Pedret.

Coordenades:

Latitud: 42.108
Longitud: 1.88175
UTM Est (X): 407545
UTM Nord (Y): 4662372

Classificació

Número de fitxa 08268-3
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Pre-romànic
Segle X
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religions i/o funerari
Observacions protecció: BCIN,R-I-51-0435. Entorn RESOLUCIÓ CLT/3491/2004.
Data aprovació: dc., 03/06/1931 - 12:00
Número inventari si. IPA 98 i CC.AA. 6424
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Berga. Plaça Sant Pere, 1. 08600 Berga
Autor de la fitxa Sara Simon Vilardaga

Descripció

Sant Quirze del Pedret és d'un dels exemplars d'arquitectura religiosa preromànica més ben conservats a Catalunya. L'edifici, que des del seu origen ha sofert una evolució constructiva arrel de diverses modificacions, ha tingut dues grans etapes d'intervenció arqueològica i de restauració al llarg del segle XX, en la darrera de les quals es va decidir actuar sota el criteri de recuperació d'aquells elements més primerencs. Avui, l'edifici presenta una planta de tall rectangular, amb tres naus, de les quals la central sobresurt en alçada i corona amb absis trapezoïdal, mentre que les laterals presenten absidioles semicirculars de planta ultrapassada. La nau lateral sud només manté part del perímetre del mur de tancament, doncs arrel del seu ensorrament al segle XIII a occident es va configurar un porxo que aixopluga la nova porta d'accés a migdia (avui reconstruït), mentre que al tram de llevant es va aixecar un campanar de cos quadrat, que ha estat recuperat, que s'alça fins el vessant de la nau central i que enllaça amb l'absidiola corresponent. Del parament de ponent es pot destacar el manteniment de la porta d'accés original, que resta sense funció al restar tancada amb vidre; igualment, la part superior del mur que s'ha rematat insinuant l'antiga espadanya que el coronava; finalment, part d'un mur que sobresurt del parament en sentit oest i que cloïa un espai del temple, avui derruït. Incidir en el desnivell del terreny que provoca diverses alçades en cadascuna de les naus, essent la pendent descendent vers migdia. La coberta de la nau central, de teula àrab, cau a dos vessants i té el carener orientat est-oest, perpendicular a la façana principal; les naus laterals (la de migdia en el tram de porxo) cobreixen a un vessant; cadascuna en el sentit propi del seu emplaçament. Cal destacar que la coberta de l'absis central cau a dos vessants, amb inclinació i carener coincident amb la seva nau, mentre que les absidioles cobreixen a partir de coberta semicircular. La torre cobreix amb planxes de coure. En quant als materials, es tracta d'un edifici construït en base a murs de pedra amb carreus mínimament escairats, de mida mitjana i petita, rejuntats amb morter de calç. A les cantonades es disposen carreus més grans i ben treballats, fet que atribueix consistència i reforça l'estructura. Els paraments es mostren revestits amb un enlluït de calç. L'edifici s'il·lumina especialment a la capçalera on un seguit de finestres d'una i dues esqueixades es reparteixen al voltant d'absis i absidioles. El mur de tancament de la nau central, en el seu tram més alt orientat a llevant, presenta una senzilla finestra geminada. Des del mur de migdia de la nau central s'il·lumina l'interior de l'edifici a partir d'un seguit d'obertures de tipus senzill. Cal destacar la porta d'accés a la paret de migjorn, que es calcula del segle XIII. Tot i que força deteriorada encara s'intueix la seva riquesa decorativa i arquitectònica. L'interior de l'església, cobert amb volta de canó, mostra moltes de les particularitats de l'estil preromànic, com ara els arcs de ferradura que comuniquen els absis amb les seves naus (alguns dels quals descansen sobre columnes) o bé les obertures, també en forma de ferradura, que comuniquen la nau central amb les laterals. L'interior compta amb petits tram d'escales que faciliten la comunicació d'una nau a una altra i que permeten salvar el desnivell propi del terreny. A l'entorn de gran part de la nau central hi ha un banc d'obra a l'estil del que devia haver-hi hagut en l'església medieval. De l'interior cal destacar el conjunt de pintures murals, la gran majoria són reproduccions realitzades el 1992 i el 1998; encara que cal remarcar que se'n conserven d'originals, datades al segle XI, i conservades al seu lloc d'origen, es localitzen a la nau central i l'arc triomfal, i altres restes també a la nau nord, per bé que més escasses.

Observacions:

D'entre els elements artístics conservats, cal destacar la pròpia naturalesa escultòrica de la porta d'accés, una lipsanoteca de vidre (segle X), un encenser de coure (segle XII), la pila baptismal, fragments d'una llàntia de vidre, i altres béns mobles. Una de les realitats artístiques més valorades són les restes de pintura mural de finals del segle XI, de l'anomenat Mestre de Pedret, i que avui es troben repartides entre el Museu Nacional d'Art de Catalunya i Museu Comarcal de Solsona; aquest darrer

acull, entre altres, una de les pintures més conegudes, anomenades l'Orant de Pedret. El Bisbat de Solsona va cedir el monument a l'Ajuntament de Berga a l'any 1959, amb el compromís de tenir-ne cura. L'edifici forma part d'un conjunt de monuments romànics de la comarca que es poden visitar; en uns horaris preestablerts. Entre el 1959 i el 1964 la Diputació de Barcelona, a petició de l'Ajuntament de Berga i del Bisbat de Solsona, va realitzar obres de restauració de l'església dirigides per l'arquitecte Camil Pallàs (cap del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació) i del constructor berguedà, Modest Buchaca. Posteriorment, ja al 1989 s'inicià una nova etapa de treballs arqueològics, estudi, i restauració del temple, entre altres, a demanda de l'Ajuntament de Berga a la Diputació de Barcelona; aquesta fase d'actuació va estar dirigida per l'arquitecte i cap de SPAL Antoni Gonzàlez. Arran dels estudis duts a terme en aquesta fase, es va adoptar l'objectiu de recuperar el màxim possible de l'aspecte del temple del segle X. Arran dels estudis realitzats durant aquesta darrera etapa d'actuació arquitectònica en el temple, es va poder establir una seqüència de l'evolució històrico-constructiva de Sant Quirze de Pedret. Una de les actuacions complicades de resoldre en la darrera fase de restauració va ser en relació al gran campanar d'espadanya; finalment, es va decidir i optar per el seu desmuntatge, diverses raons ho van avalar. Pocs metres davant la façana oest, es va construir un campanar, d'estructura metàl·lica i que compta amb una mena de petit mirador des del qual poder observar l'església. Sant Quirze de Pedret compta amb diversos nivells de protecció: BCIN/Monument històric/91-ME-EN/R-I-51-0435. Decret de 03/06/1931 Entorn RESOLUCIÓ CLT/3491/2004, de 23 de novembre, per la qual es dóna publicitat a l'Acord de Govern de la Generalitat de 16 de novembre de 2004, pel qual es delimita l'entorn de protecció de l'església de Sant Quirze de Pedret, a Cercs. DOGC 4288 27/12/2004 DOGC 4102 RESOLUCIÓ CLT 18/2004, de 16 de març, per la qual s'incoa l'expedient de delimitació d'un entorn de protecció de l'església de Sant Quirze de Pedret, a Cercs. DOGC 4102, de 30/03/20004.

Història

Tan l'estil arquitectònic de Sant Quirze com els estudis arqueològics realitzats al lloc demostren que els orígens de l'església són anteriors a les informacions documentals conegudes o conservades. Entre altres coses, la seva acta de consagració no s'ha conservat. No obstant, els resultats de les excavacions permeten afirmar que l'església es va construir en època carolíngia (segles IX-X). En aquesta època l'església pertanyia al comtat de Berga i al bisbat d'Urgell. Si bé el primer document que parla del lloc és del segle X ("Et in Pedredo masos .II., cum terras et vineas", hi ha discrepàncies en la bibliografia consultada entre l'any 983 o el 984), no és fins el segle XII (20 de març de 1168) que apareix un document en el que es consagra l'oratori de Sant Miquel i Sant Víctor de Pedret ("in honore sancti Michaelis in loco vocitato Pedret"). Encara i així, hom no pot afirmar que aquest oratori fos de la pròpia església. Ja al segle XIII (novament les fonts bibliogràfiques esmenten diferents dates, any 1248 segons la Catalunya Romànica, any 1268 segons Anna Castellano), el capellà i rector de l'església de Sant Quirze de Pedret dóna al monestir de la Portella tot l'honor i terres que posseïa a la parròquia. Val a dir que fins aquest segle XIII les referències documentals pertanyen al lloc de Pedret, no pas en concret a l'edifici de l'església, que no apareix fins el segle XIV, a partir de l'any 1312, en què s'esmenta en una visita pastoral al deganat de Berga com església parroquial. Dins d'aquest mateix segle apareix esmentada en dos fogatges, un de 1365-1370 i l'altre de 1378, en què el lloc de Pedret té 5 focs formats per 4 cases i l'església. Sembla ser, però, que la parròquia de Pedret ja en aquests anys havia entrat en decadència, tot i que no és fins el 1510 que es confirma que el lloc està quasi deshabitat: un establiment fet a favor del senyor de Peguera diu, parlant de Pedret, que la zona està "inhabitata, et carens parrochianis". Com la resta d'esglésies del municipi de Cercs, l'any 1593 va passar a dependre del bisbat de Solsona, de nova creació. Ja en aquell moment Pedret era sufragània de Santa Maria de la Baells (així ho esmenten les visites pastorals dels anys 1575, 1576 i 1587 que es conserven a l'Arxiu Diocesà d'Urgell) i havia perdut el caràcter parroquial. Al llarg del segle XVII l'església era objecte de pelegrinatge de veïns de la contrada i durant el segle XVIII s'hi van introduir algunes

millors. Al segle XIX l'església fou profanada i abandonada i no fou fins a finals d'aquest segle que es va donar relleu a les pintures que s'hi conservaven, tot i el mal estat en què es trobava el conjunt monumental. Ja en la segona meitat del segle XX s'hi van fer dues actuacions, entre 1959 i 1964 i entre 1989 i 1995, per restaurar l'edifici i fer-lo accessible com a monument visitable, a part de recuperar el culte un cop l'any.

Bibliografia

CAIXAL, A; CARRASCO, M.A; CASTELLANO, A.; GONZÁLEZ, A.; LACUESTA, R.; LÓPEZ, A. (1999): "L'Església de Sant Quirze de Pedret. Cercs", a La restauració objectiva (mètode SCCM de restauració monumental. Memòria SPAL 1993-1998, 2. Barcelona. CASTELLANO, A. (1995): "Església de Sant Quirze de Pedret, Cercs. Les fonts documentals". Quaderns Científics i Tècnics, 6: Investigacions arqueològiques i històriques al Berguedà (II): 183-194. CASTELLANO, A. (1997): "La història de Sant Quirze de Pedret a través dels testimonis documentals". L'Erol, núm. 55. Berga: Àmbit de Recerques del Berguedà. GALÍ, D.; LACUESTA, R. (2010): "Noves dades sobre l'església de Sant Quirze de Pedret (Cercs)". L'Erol, núm. 103. Berga: Àmbit de Recerques del Berguedà. GAVIN, Josep M. (1985). Inventari d'Esglésies. Núm. 17. Berguedà. Barcelona: Arxiu Gavin. LÓPEZ MULLOR, A.; CAIXAL, A. (1995): "Església de Sant Quirze de Pedret, Cercs. Excavacions arqueològiques. Campanyes 1989-1992". Quaderns Científics i Tècnics, 6: Investigacions arqueològiques i històriques al Berguedà (II): 194-359. PERARNAU, J.; PIÑERO, J. (1992): "Catàleg de protecció del patrimoni històric, arquitectònic, natural i ambiental del terme municipal de Cercs." Fitxa R. 1. Ajuntament de Cercs. SERRA, Rosa. (et al.) (1991). Guia d'Art del Berguedà. Ed. Consell Comarcal del Berguedà i Patronat del Centre d'Estudis del Berguedà, Berga. TORRES, C.A.(1905): Itinerari per les Valls Altes del Llobregat. Berguedà. Barcelona. VILA CARABASSA, J.M. (2009): "Estudio arqueológico del puente de Pedret" (Cercs, Berguedà). VILA CARABASSA, J.M. (2001): "Intervenció arqueològica al Pont de Pedret", a Actes de les Jornades d'Arqueologia i Paleontologia 2001: Comarques de Barcelona 1996-2001: La Garriga. VVAA. (1985): Catalunya Romànica. XII. El Berguedà, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona. VVAA. (1998): Catalunya Romànica. XXVII. Visió de síntesi. Restauracions i noves troballes. Bibliografia. Índexs generals. Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona. WATSON AL-HAMDANI, B. (2013): Els Frescos de Pedret: en el context europeu i mediterrani. Editorial Edicions Saragossa.

